

UITNODIGING 27 APRIL 2025

Een **warm welkom** voor de vierde
bijeenkomst van de WARMTEGELEIDERS
in de aardwarmtecentrale, Vaartstraat, Mol.

In de drie eerdere bijeenkomsten vertrokken we van verschillende soorten van vragen, en verkenden verschillende thema's waarrond we samen het debat willen verderzetten. Deze thema's kan je op de volgende pagina's leren kennen vanuit een 'Zou het niet geweldig zijn als ... ?' gedachte.

Wat kan je verwachten van deze vierde bijeenkomst?

We starten om **14u** en eindigen om **17u**.

We doen drie activiteiten rond de drie 'werksporen':

1. Proefopstelling

We leren samen over de complexiteit van geologische verkenning; als in: waar moeten we boren? We gaan aan de slag met een proefopstelling die het gesprek vormgeeft met zowel technische vragen rond feiten en cijfers als vragen rond hoe we omgaan met onzekerheden en communicatie.

2. De ondergrond in kaart

Verken met ons een kaart van de zoektocht naar grondstoffen en energie in de regio. Samen met een illustrator vullen we de kaart aan met jouw verhalen. Luisteren naar de geschiedenis leert ons hoe deze zoektocht zichbaar is in het landschap van vandaag.

3. Een warme wijk

We gaan luisteren naar inspiratie en getuigenissen; en gaan samen op zoek naar wat er nodig is om duurzame warmte in een wijk in Dessel te brengen. Met welke puzzelstukken kunnen we de wijk versterken om in beweging te komen?

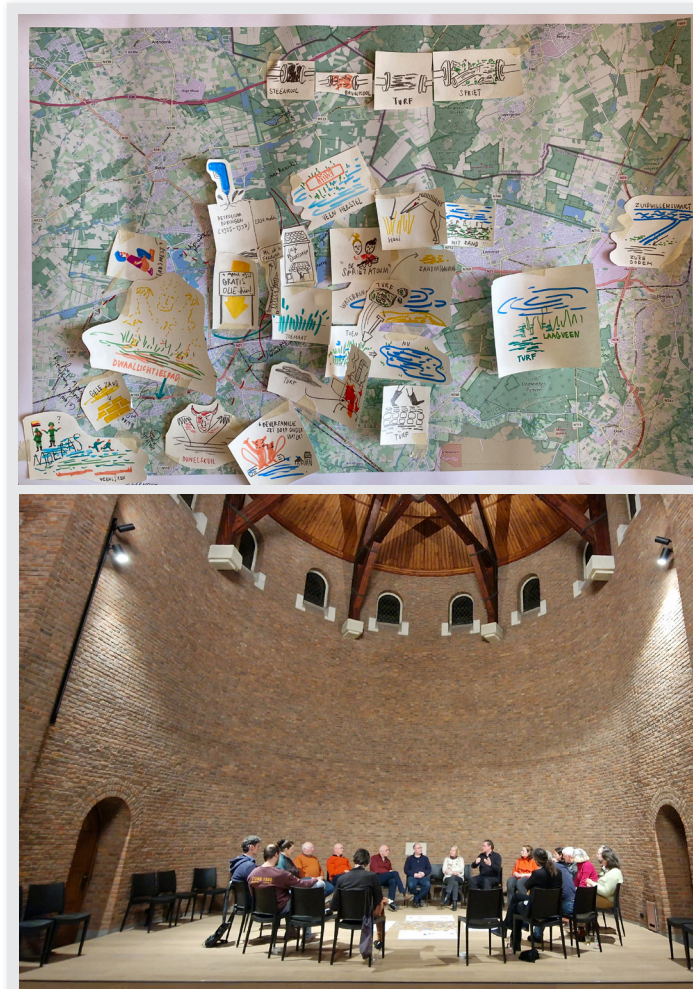
Daarnaast kan je de **aardwarmtecentrale** bezoeken en kom je meer te weten over het **vervolg**; hoe gaan we verder met de Warmtegeleiders?

Deze bijeenkomst is open voor iedereen, ook al kon je eerder nog niet deelnemen.

Wil je er graag bij zijn? Welkom!

Graag een seintje naar aardwarmte@vito.be

Met vragen of bedenkingen kan je daar steeds terecht of sarah.martens@vito.be

(boven) De eerste verzameling van verhalen in kaart, derde bijeenkomst
tekeningen: Jenny Stieglitz - (onder) Tweede bijeenkomst in de Den Donk
op 4 februari 2025

Warmtegeleiders?

Naast een internationale onderzoekspartner wil VITO ook een betrouwbare gesprekspartner zijn in het maatschappelijke debat over aardwarmte. Want VITO wil haar kennis en onderzoek zo veel als mogelijk omzetten in een meerwaarde voor de samenleving. Die samenleving, dat zijn wij alle-

maal als burger. Om dat debat samen vorm te geven, startten we de Warmtegeleiders.

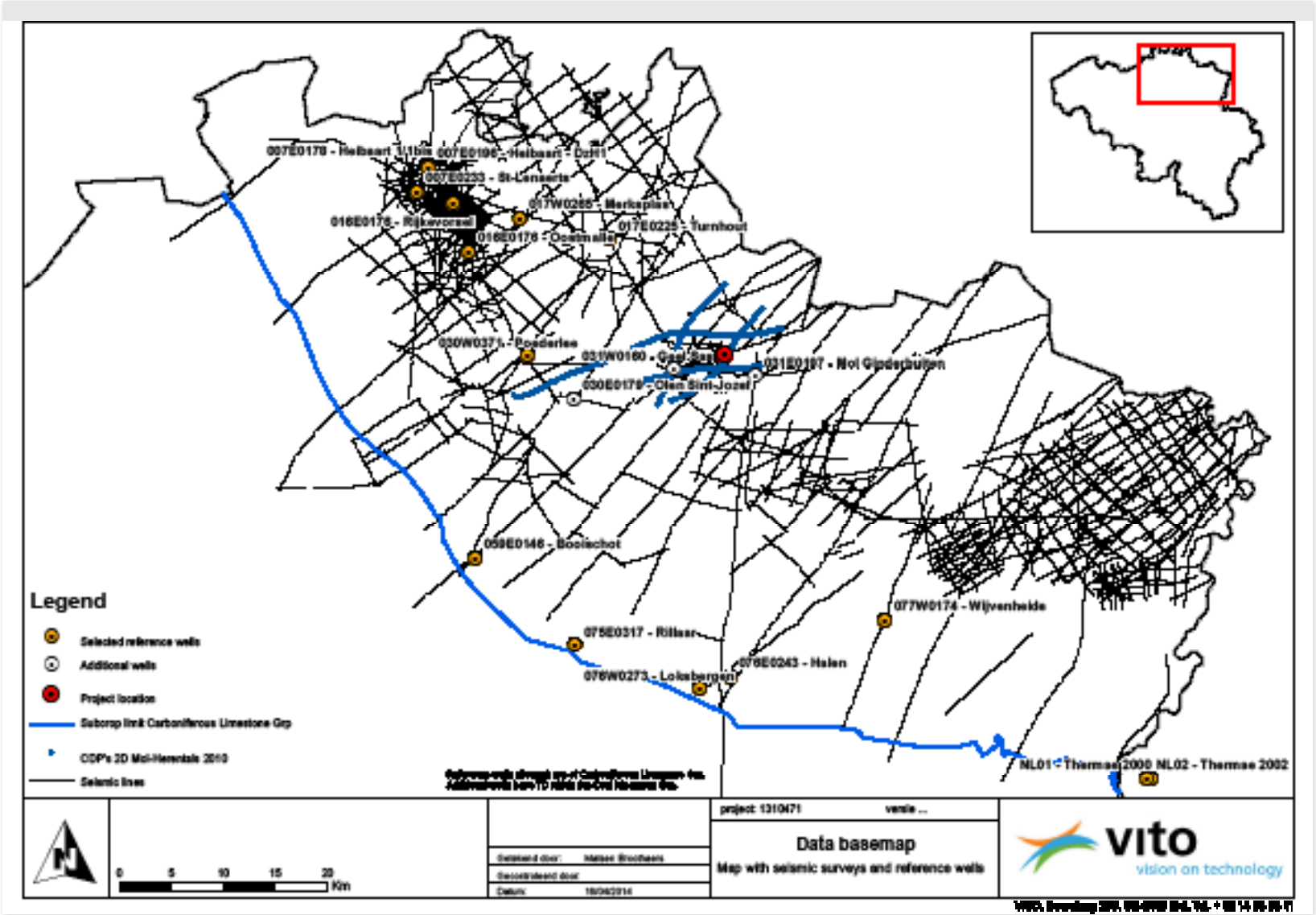
De Warmtegeleiders zijn een groep van burgers uit verschillende hoeken van de samenleving. Ieder neemt deel als zichzelf, dat betekent vanuit ieders eigen kennis en ervaring, en niet als vertegenwoordiger van een groep, bedrijf

of organisatie. Er is geen specifieke voorkennis nodig. De Warmtegeleiders hebben dus allemaal verschillende achtergronden. Wat de Warmtegeleiders delen, is de zin om meer te leren over aardwarmte en hoe we die op een goede manier de samenleving in leiden. Dat is een grote vraag die VITO niet alleen kan beantwoorden.

ZOU HET NIET GEWELDIG ZIJN ALS

wetenschappers en burgers in gesprek kunnen gaan over hoe er in onderzoek keuzes gemaakt worden, tussen tijd en budget, tussen relevantie en strategie, tussen direct nut en groter belang, enz. En dat we het dan met elkaar kunnen hebben over hoe onzekerheden hierin meespelen, wat ze voor iedereen betekenen, en hoe je er samen beslissingen in kan nemen?

De maatschappelijke dialoog die we aan het opzetten zijn, vraagt ook een zoektocht naar een gemeenschappelijke taal. Je kan dat groot of klein maken, maar in wezen komt het erop neer dat een goed gesprek vergt dat iedereen het gevoel heeft dat je enerzijds begrijpt wat anderen zeggen, en je zelf het gevoel hebt dat anderen begrijpen wat jij zegt. De taal die wetenschappers doorgaans hanteren is vooral bedoeld om met andere wetenschappers te communiceren, en de denkkaders die burgers hanteren volgen andere logica's dan die van de wetenschapper. Ervaringsgericht leren is dan een krachtige hefboom om dat op te bouwen. Samen op een heel tastbare manier via een prototype een gezamenlijk onderzoek te voeren naar het complexe vraagstuk van aardwarmte, kan ervoor zorgen dat er krachtige gedeelde leervragen geformuleerd worden waar rond er binnen de Warmtegeleiders verder kan gedacht en gedaan worden.

Het eerste idee vertrekt van een opstelling waar je blind start en in stappen meer informatie krijgt over waar en hoe naar water te boren en wat de kans daarop is (bv. met hulpmiddelen als een meetinstrument) en met welke factoren je moet rekening houden (tijd, budget, ...).

De bedoeling van de proefopstelling is dan om inzicht te geven in de complexiteit van geologische verkenning, als

in: waar te boren? En hoe om te gaan met onzekerheden. Je gaat nooit 100% volledig zeker kunnen voorspellen, en op een bepaald moment moet je wel keuzes maken.

De proefopstelling kan dus inzicht geven in hoe het technisch werkt aan de ene kant, én kan ook dienen als 'gespreksstarter' aan de andere kant. Om zo te werken aan een begrijpelijke en heldere manier om met meer mensen

een gesprek te voeren over de complexiteit van beslissingsfactoren en onzekerheden van het onderzoek naar diepe geothermie.

Op 27 april kan je met een eerste versie van de proefinstelling dus meer inzicht krijgen in de zoektocht naar het uitsluiten van onzekerheden rond diepe geothermie.

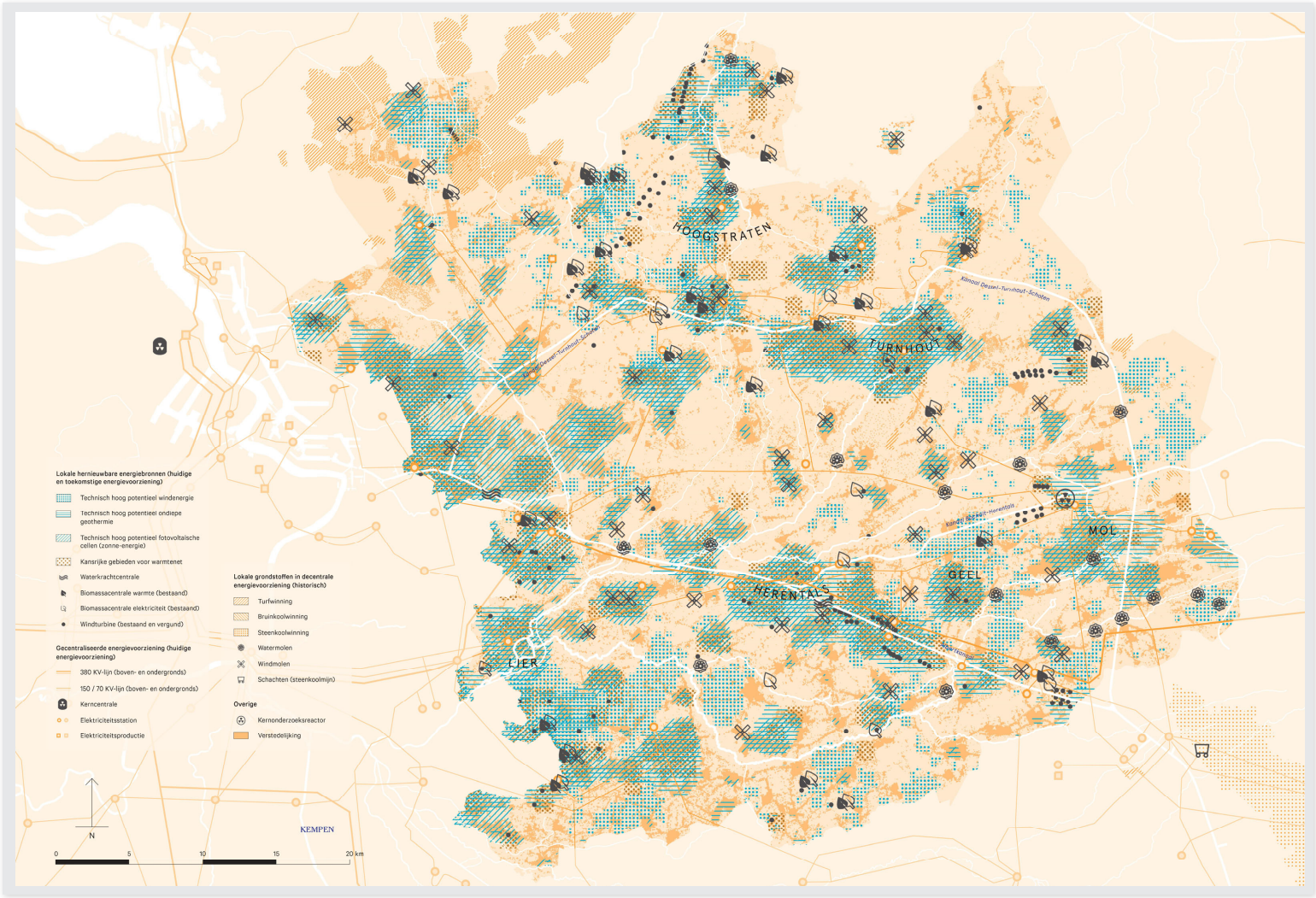
Waarom doen we dit?

Het diepe geothermie project wordt nu sterk bepaald door het kader vanuit het onderzoek en de financiering daarvan. Met deze oefeningen verzamelen we meer kennis en vragen over wat de mogelijkheden zijn van de (diepe) ondergrond waarop samen leven. We kijken dus ruimer dan wat nu door de onderzoeksbril bepaald wordt. En dat is ook nodig. Met de warmtegeleiders willen we een dialoog opzetten tussen dit wetenschappelijk onderzoek en de samenleving. Een dialoog die gaat over de onzekerheden en risico's die daarbij komen kijken. Deze manier van kennis samenbrengen helpt ons om dit onderzoek meer open te trekken en met meer verschillende mensen en lenzen te kijken.

ZOU HET NIET GEWELDIG ZIJN ALS

we na fietsen door het water en fietsen door de bomen, binnenkort ook kunnen **fietsen onder de grond**? Welke route zouden we dan uitstippelen, als het bovengrondse niet meer bepalend is? Wat als we verhalen van onder de grond kunnen horen, en we de **zoektocht naar grondstoffen en energie** in de regio boven de grond kunnen beleven?

(c) kaart Energie uit de Kempenatlas (2017) van MUST met medewerking van Ben Laenen en Julie Marin

Diepe geothermie is maar één van de gunsten die het aardoppervlak ons kan verschaffen. Het onderzoek naar hoe de bodem ook aan de klimaatuitdaging kan bijdragen via koeling, CO² opvang, luchtkwaliteit enz. Vraagt een bredere blik op de ondergrond dan enkel warmte. Ook hier willen we geen monopolies op de ondergrond. In de dialoog van de warmtegeleiders is het daarom van belang steeds een brede blik te houden op de waarde van de ondergrond waarop we ons bovengronds leven opbouwen en vorm geven.

We vertrekken van het in kaart brengen van boeiende plekken waar we verschillende soorten van kennis over de ondergrond en de zoektocht naar grondstoffen en energie kunnen samenbrengen. Het gaat om verhalen, de natuurhistorische kennis, de geologische kennis over de diepe ondergrond (van de VI-TO-experts), de kennis vanuit wat waarnemen en ervaren, ... We delen en verzamelen dus eerst kennis en verhalen over plekken.

Hiermee kunnen we een fietstocht of wandeling in elkaar steken, waarbij we op deze plekken stilstaan en samenkomen om naar de verschillende stemmen van kennis over die plek te luisteren.

Luisteren naar de geschiedenis leert ons hoe deze zoektocht zichtbaar is in het landschap van vandaag; met littekens en pronkstukken, over wie er meer macht had, en waar we morgen ruimte aan willen geven. Het

brengt die ‘diepe ondergrond’ dichterbij en helpt begrijpen hoe de ondergrond altijd van invloed was op hoe onze omgeving er uit ziet en hoe we samenleven.

Op 27 april tonen we een eerste versie van de kaart en vullen die samen met een illustrator aan.

Waarom doen we dit?

Het diepe geothermie project wordt nu sterk bepaald door het kader vanuit het onderzoek en de financiering daarvan. Met deze oefeningen verzamelen we meer kennis en vragen over wat de mogelijkheden zijn van de (diepe) ondergrond waarop samen leven. We kijken dus ruimer dan wat nu door de onderzoeksbil bepaald wordt. En dat is ook nodig. Met de warmtegeleiders willen we een dialoog opzetten tussen dit wetenschappelijk onderzoek en de samenleving. Een dialoog die gaat over de onzekerheden en risico's die daarbij komen kijken. Deze manier van kennis samenbrengen helpt ons om dit onderzoek meer open te trekken en met meer verschillende mensen en lenzen te kijken.

ZOU HET NIET GEWELDIG ZIJN ALS

we zelf de muziek kunnen opzetten van duurzame warmte in de regio, en zelf een dans kunnen leiden? De historiek van aardwarmte in deze regio zorgt ervoor dat het vooral de ‘grote spelers’ zijn, waaronder VITO, die rond aardwarmte zowel de muziek opzetten als de dans leiden. Zijn we daardoor vergeten wat er wél nog mogelijk is, als mensen zelf aan de slag gaan?

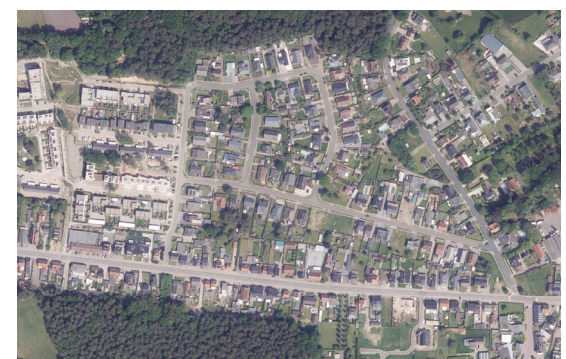

(c) Illustratie Fanny Monier voor city mine(d) mobil labo energiekwesties

wijk in Dessel - openstreetmap

Het is een kenmerk van grote organisaties dat ze de neiging hebben om zich centraal op te stellen in veranderingsprocessen. Er schuilt een grote kracht in dit soort organisaties omwille van de middelen, kennis en netwerken die ze kunnen mobiliseren. Maar dit leidt niet per se tot de meest veerkrachtige ecosystemen, omwille van de (te) grote afhankelijkheid van van die centrale speler(s). Met de Warmtegeleiders willen we daarom zoeken hoe we het ecosysteem rond diepe geothermie een grotere veerkracht kunnen geven.

We gaan samen aan de slag rond warmte voor een diverse buurt in Dessel. Dit is een wijk met jongere en oudere bewoners, en dus met mensen maar ook huizen in verschillende levens-(of renovatie)fases. De oefening gaat over hoe je het gesprek aangaat met al deze verschillende bewoners; met ieder andere motivaties en zorgen, - om het te hebben over: hoe kunnen we samen zorgen dat er op een duurzame manier warmte in ons huis komt?

Hoe kan je aan zo een gesprek met je burens beginnen op de stoep? Wat moet je daarvoor weten? Wat is er nodig? Of wie?

Er zijn rond deze vraag veel technische, operationele, wetgeven- de en vergunningverlenende, investerings- en beleidsmatige, ... ‘puzzelstukken’. We kunnen alle experts rond de tafel uitnodigen om die puzzel te leggen. Dat moeten we misschien óók doen. Net als naar voorbeelden kijken en in gesprek gaan met

plekken en mensen waar er al een stuk van die puzzel werd gelegd.

Op 27 april luisteren we naar de stem van de wijk, en de inspiratie die daarbij naar boven komt. We gaan in gesprek over de eerste stap om de wijk te versterken om in beweging te komen. Omdat het slim is om nu te beginnen.

Waarom doen we dit?

Het diepe geothermie project wordt nu sterk bepaald door het kader vanuit het onderzoek en de financiering daarvan. Met deze oefeningen verzamelen we meer kennis en vragen over wat de mogelijkheden zijn van de (diepe) ondergrond waarop samen leven. We kijken dus ruimer dan wat nu door de onderzoeksbil bepaald wordt. En dat is ook nodig. Met de warmtegeleiders willen we een dialoog opzetten tussen dit wetenschappelijk onderzoek en de samenleving. Een dialoog die gaat over de onzekerheden en risico's die daarbij komen kijken. Deze manier van kennis samenbrengen helpt ons om dit onderzoek meer open te trekken en met meer verschillende mensen en lenzen te kijken.

TERUGBLIK

op de vierde bijeenkomst.

Vierde bijeenkomst in de aardwarmtecentrale op 27 april 2025

Het was een moment van terugkijken en waardering, van uitspreken en benoemen waar we het over moeten hebben, en ook van tonen wat er met jullie inbreng mogelijk werd en kan worden.

We verkenden zowel de drie werksporen als de aardwarmtecentrale. We gingen in gesprek over hoe we in de drie eerdere bijeenkomsten samen het onderzoek naar diepe geothermie meer opentrokken. Naar bezorgdheden, verwachtingen en mogelijkheden; naar de wetenschapper in de burger, naar de bodem en naar antwoorden voor duurzame warmte.

Wat nu, hoe zien we het vervolg?

In de allereerste uitnodiging stelden we dat Warmtegeleiders de zin delen om meer te leren over aardwarmte en hoe die op een goede manier de samenleving in te leiden. Dat bedoelden we niet alleen letterlijk. In de vier bijeenkomsten maakten we dit idee al een beetje minder abstract, en zien we beter hoe dit kan gebeuren.

De proefopstelling

Vanuit de proefopstelling leiden we het gesprek om te beginnen verder naar scholen en bezoekers. Vanuit een beter inzicht in de complexiteit, die niet alleen technisch-wetenschappelijk is, maar ook maatschappelijk, wordt het zo een

gesprek tussen de wetenschapper in de burger met de burger die iedere wetenschapper ook is.

Vervolg van de warme kaart

De zoektocht naar energie en grondstoffen vormde het Kempens landschap. In een nieuwe projectaanvraag zet AR-TUR cultuur in als verbinder om complexe, technische thema's te verkennen en begrijpen. Samen met de gemeente Dessel, Mol en Retie zal daarin het werk van de warmtegeleiders worden verdergezet. We ontginnen verhalen van onderuit, vanuit burgers en diverse plekken, om ondergrondse systemen zoals water- en energiebronnen -die gemeentegrenzen overstijgen- te begrijpen.

Met die verhalen worden dan kaarten, veldgidsen en expeditieën ontworpen.

Een Helpathon

Vanuit de wijk in Dessel tuigen we een Helpathon op. Een Helpathon daagt alle deelnemers uit om verantwoordelijkheid te nemen, waardoor de bereidheid om samen in actie te komen wordt vergroot. In tegenstelling tot traditionele discussies, staat tijdens een Helpathon de creatie en het uitproberen centraal. Hiertoe vertrekken we van de hulpvraag vanuit de wijk en verscherpen deze vanuit het onderzoek van VITO naar duurzame warmte dat ruimer is dan diepe geothermie.